

Willy Vanderstappen: 'Niets is nog vanzelfsprekend. Alles is een geschenk'

Je wordt ouder, papa. Geef het maar toe.' Dat liedje van Peter Koelewijn flitste door mijn hoofd toen ik merkte dat ik niet meer zo gemakkelijk bergop fietste. Ik moest naar adem happen, zelfs als ik wat minder hard op de pedalen trapte. Dat was nieuw voor mij. Ik ben een geoefende wielertoerist, geen gram vet aan mijn lijf. Ik straalde letterlijk gezondheid uit. En dan zo iets: hier klopte iets niet." Willy Vanderstappen, voorzitter van Groen! Kapelle-op-den-Bos, vertelt zijn verhaal met een opvallende nuchterheid. Hij oogt bij momenten gebroken, daarna weer gedrevenner dan ooit. Boos of wrang is hij niet. "Het heeft geen zin om jezelf ongelukkig te maken." Verdriet is er wel. Hij laat de emoties af en toe diep vanuit zijn frêle geworden gestel opwellen. "Ik had van mezelf gedacht dat ik het makkelijker zou aanvaarden. Als een dokter je zegt dat er geen behandeling mogelijk is en je gaat sterven, dan wou ik kunnen antwoorden: 'Dat wist ik al. Iedereen moet sterven.' Maar zo simpel is dat nu niet."

We zitten in de woonkamer van het huis dat hij zelf heeft verbouwd. In de tuin staat - o ironie - een waterput uit asbestcement van Eternit. Kapelle-op-den-Bos ademt Eternit uit. In het dorp liggen op vele plaatsen asbestcementdraailingen, een restproduct dat in de gouden jaren zestig en zeventig gratis werd uitgedeeld en waarmee paden en wegen verhard werden. Asbestcement was het voorbeeld van de moderniteit. Flexibel, weerbestendig, brandveilig en duurzaam. Eternit is trouwens afgeleid van het Franse woord *éternité*, voor de eeuwigheid dus. Dat ook de dodelijke neveneffecten van het product heel lang kunnen doorwerken is er toen nooit bij verteld.

Iedereen in de regio heeft wel een familielid die bij de fabriek werkt of gewerkt heeft. Willy Vanderstappen zijn vader bijvoorbeeld. En hij zelf ook, in het schooljaar 1965-66, tussen twee studies door, als onderhoudsvakman. Hij was achttien toen, zoon van een arbeider.

Lag zijn noodlot toen al vast? Asbestvezels hebben een

incubatietijd van twintig tot veertig jaar. Of was het omdat hij in Kapelle-op-den-Bos is blijven wonen? Een gemeente met opvallend veel longvlieskankers, waar de slachtoffers niet alleen (ex-)arbeiders van Eternit zijn. De 'Kapelse ziekte' houdt het dorp in de ban. Jarenlang werd er over gezwegen, 'omdat er toch niets aan te doen is', maar nu lijkt de omerta definitief gebroken. Het gezwel van Kapelle is opengebarsten door voortdurende druk van de media en de lokale oppositie van Groen! en N-VA. Maar niets deed vermoeden dat het politieke dossier van Vanderstappen zo brutaal gemixt zou worden met zijn persoonlijke leven. In maart dit jaar trekt Willy Vanderstappen voor het eerst naar de dokter. Er zit vocht in zijn longen, luidt de diagnose. De oorzaak is een banale virale infectie, niets ernstigs. Opluchting alom. Een operatie volgt, het herstel verloopt relatief vlot en de maanden nadien houdt Vanderstappen zich aan het devies van zijn omgeving: niet overdrijven met dat sporten. En houd rekening met je leeftijd. In oktober begint plots opnieuw een knipperlicht te branden. Een helling opfietsen is er nu echt te veel aan. Ademnood. Opnieuw naar de dokter. De situatie lijkt ernstig. CT-scan, een hele reeks onderzoeken en dan, tien dagen na het laatste onderzoek, het verdict. Mesothelioom, longvlieskanker. Een kwaadaardig gezwel op het longvlies, waardoor de long zelf minder goed kan functioneren. Een soort eelt die verder blijft woekeren en waar tot op vandaag niets tegen gedaan kan worden, "al mag je de hoop nooit volledig opgeven".

Willy Vanderstappen: "Het was vrijdagavond 3 november om 16 uur. Ik weet het nog precies, we hadden om 15 uur een afspraak en we hebben nog een uur moeten wachten. Die spanning was ondraaglijk. Plots mogen we binnenkomen en de dokter slingert het meteen in je gezicht. Het is slecht nieuws. Het is longvlieskanker. Dat was mijn doodvonnis."

Hoe kom je dan die eerste uren door?

"Na de afspraak in het ziekenhuis moesten we nog wat boodschappen doen. In de supermarkt komen mijn vrouw en

ik plots een vriendin tegen die we al jaren niet meer gezien hadden. Enthousiast vraagt ze hoe het met ons gaat. Je kunt dan niet zeggen: 'Alles goed.' We hebben het haar gewoon verteld, daar in de supermarkt in een hoekje. En wij zijn beginnen te huilen als kleine kinderen.

"Thuis waren twee van onze vier kinderen aan het wachten. Toen we binnenkwamen, waren we sprakeloos. We moesten ook niets zeggen. Het was duidelijk voor iedereen. We zijn in elkaars armen gevallen. De andere kinderen zijn dan ook gekomen. De hele avond hebben we bij elkaar gezeten, tot diep in de nacht. Veel hebben we niet gepraat. Wel elkaar vastgehouden. Gehuild, gevloekt en elkaar getroost."

Wellicht heb je niet veel geslapen die eerste nacht?

"Neen, je kunt niet slapen. Ik hoorde mijn zoon, die 26 is en die beneden lag te slapen, huilen. Ik ben bij hem in bed gekropen en daar hebben we een uur samen gelegen. Ik hield hem vast alsof hij nog een baby was. (lange stilte)"

Julie hebben beslist om het harde nieuws vrij snel bekend te maken aan familie, vrienden en (ex-)collega's. Je stuurde een mail met een knipoog naar Al Gore: een inconvenient truth, **asbest**, zal me vellen. Dat is rechttoe rechtaan.

"Het was een schreeuw om hulp. Ik zat hier met mijn miserie en misschien konden dierbaren me helpen om de last die op mijn schouders was terechtgekomen te helpen dragen. Het was eigenlijk ook een uitnodiging om leuke dingen samen te doen. Ik ben nog niet dood. Ik wil de tijd die me nog rest zoveel mogelijk doorbrengen met mijn familie en vrienden. En de gezelligheid opzoeken van hun warmte."

Heeft de dokter je verteld op hoeveel tijd je nog mag hopen?

"Dat is altijd moeilijk in te schatten. Hij vertelde me dat 80 procent van zijn patiënten met longvlieskanker er na twee jaar niet meer is. Twintig procent leeft langer. Het hangt er dus van af. Ik voel me nu nog niet ziek. Ik kan zowat alles doen zoals vroeger, alleen trappen oplopen of een helling

opfietsten lukt niet goed meer. Mensen die me begeleiden, zeggen me dat het goed is dat ik blijf doen wat ik altijd graag heb gedaan. Wat fietsen, veel tijd doorbrengen met familie en vrienden. Ik blijf me ook politiek inzetten voor het dossier, al ga ik niet meer naar iedere vergadering."

Is het overheersende gevoel toch niet boosheid?

"Neen, ik ben niet boos. Zelfs al rijd ik voorbij de fabriek van Eternit, op weg naar het ziekenhuis in Mechelen, dan nog voel ik geen boosheid. Wat helpt het? Ik wil mijn energie aanwenden voor wat nog veranderd kan worden. Het komt eropaan om geen bijkomende slachtoffers meer te maken. Daarvoor wil ik nu vechten. (stilte) Dat zal mijn politieke testament worden. En ik heb recht van spreken.

(gedreven) "De productie is wel verboden sinds 1998, maar het product **asbest** is nog massaal aanwezig in de samenleving. Preventie is dus cruciaal. Dat betekent veel informatie geven over hoe je asbestplaten het best verwijdert, bijvoorbeeld. Je mag de platen niet doorboren of slijpen, dan kunnen asbestvezels vrijkomen. Producten waar **asbest** in zit, ga je het best ook niet te lijf met een hogedrukreiniger, want ook dan kunnen vezels vrijkomen. "Ook op het punt van de verwerking kan het nog heel wat beter. Nu kun je tegen betaling asbestcementproducten terugbrengen naar gespecialiseerde containerparken, waar de beveiliging beter kan. Eigenlijk zou dat ook gratis moeten. Anders werken we sluikstorten in de hand. Of zijn mensen geneigd het asbestafval te mengen met gewoon bouwafval.

"En lokaal is er nog het dossier van het stort van Eternit..."

Er ligt dus nog asbestafval in de buurt van de fabriek?

"Ja. Dat is daar ooit gedumpt. Nu is dat wel afgesloten, waardoor er niemand bij kan, en ligt er aarde bovenop. Maar er is wel een structurele oplossing nodig. Nu hebben knaagdieren vrij spel en niemand kan uitsluiten dat zo opnieuw asbestvezels in het milieu terechtkomen."

Voel je je een milieuslachtoffer?

"Ja, eigenlijk wel. **Asbest** is in het milieu gebracht door een bedrijf en de overheid heeft dat te lang toegestaan. Dat is het enige wat ik Eternit wel kwalijk neem, dat ze jarenlang ontkend hebben dat er zoiets kon bestaan als 'omgevingslachtoffers'. Ze hebben het probleem jarenlang geminimaliseerd. De economische voordelen hebben het altijd gewonnen van ecologische bezwaren. 'Het bedrijf zorgt toch voor welvaart', was altijd in het dorp te horen. Alles moest toen wijken voor de heilige tewerkstelling."

Wanneer wist de top van het bedrijf dat werken met **asbest** levensgevaarlijk was?

"Ze wisten het al vroeg. Want toen ik er werkte, in dat schooljaar 1965-1966, kreeg een groep arbeiders een paar frank per uur meer. Dat was niet toevallig: zij stonden vooraan in de fabriek, waar het **asbest** in losse vorm toekwam. Bij het begin van het productieproces was er veel meer gevaar voor de gezondheid en dat werd dan gecompenseerd door een hoger loon.

"Je kunt zeker spreken van schuldig verzuim van het bedrijf. De verbanning van **asbest** in het bedrijf is er pas vele jaren later gekomen. Men heeft, om economische redenen, gewacht tot er een alternatief was."

Er zijn twee families van slachtoffers die Eternit voor de rechter hebben gedaagd. Waarom kies jij niet voor die weg?

"Ik strijd voor een politieke oplossing. Ik zou willen dat er structureel in de wet wordt voorzien dat alle asbestslachtoffers - ongeacht waar ze wonen en hoe ze besmet zijn geraakt - op een gelijke manier vergoed worden. Ik respecteer de beslissing van de families die via gerechtelijke weg hun gram proberen te halen, maar ik kies een andere weg. In plaats van een hoge schadeclaim voor een aantal gevallen, wil ik voor ieder slachtoffer een redelijk bedrag. Daarvoor wil ik nog wel naar een paar vergaderingen gaan."

Je hebt zelf, als ex-werknemer met longvlieskanker, recht

op een vergoeding van Eternit. Zowat 42.000 euro. Is dat voldoende voor jou?

"Het is smartengeld. Geen enkel bedrag is hoog genoeg om een leven te vergoeden. Maar goed, mij lijkt het ethisch correct dat een bedrijf een schadevergoeding betaalt. En je kunt altijd discussiëren over de hoogte van dat bedrag. Mij is het er niet om te doen zoveel mogelijk geld van dat bedrijf te krijgen."

Heb je al een idee wat je met het geld gaat doen?

"Ik zou het in de tijd die me nog rest kunnen opmaken aan reizen en goed leven, maar daar voel ik niet zoveel voor. Ik zal het aan mijn gezin geven. Die zullen het moeilijk genoeg hebben. Daar maak ik me zorgen om. Zal mijn gezin bijvoorbeeld nog in dit huis kunnen blijven wonen? Ik weet het niet. (stilte)"

Hoe reageren mensen als ze het ongemakkelijke nieuws vernemen?

"Velen zijn echt sprakeloos, weten echt niet wat zeggen. En sommigen reageren dan ook niet. Een mooi antwoord zal ik wel onthouden: 'Ik weet niet wat zeggen, maar niets zeggen lijkt me de slechtst mogelijke reactie.' Goed bedoeld, maar eigenlijk ongepast zijn mensen die zeggen dat ze misschien nog voor mij gaan sterven. Iedereen kan morgen overreden worden, zeggen ze dan. Tja.

"Ik kan binnenkort ook een reisbureau beginnen, als ik wil. (lacht) Een weekeind naar de Ardennen, even uitwaaien aan de zee. Een weekje Zeeland. Gratis naar het buitenverblijf in het zuiden van Frankrijk. Een week of twee met een mobilhome. Iedereen begint me plots van alles en nog wat aan te bieden. Had ook gemogen, denk ik dan, als ik hen het slechte nieuws niet had verteld. Maar het is wel menselijk. Iedereen probeert iets te doen, op zijn of haar manier."

Wat doe je nu anders dan een maand geleden?

"Ik geef nu prioriteit aan gezin en vrienden. Als ik me goed voel, ga ik nog naar een politieke vergadering. Dat laat ik

niet volledig los, maar het echt sturen en leiden is voorbij. Televisie kan me nog bekoren en ik volg ook wat er bij VW Vorst allemaal aan het gebeuren is. Het sociaal drama treft me. Het is niet goed om je op je eilandje terug te trekken. Ik ben graag onder de mensen, altijd al geweest. Ik blijf ook naar mijn lessen Frans gaan..."

...terwijl dat eigenlijk geen zin meer heeft.

"Juist, maar ik blijf gaan omdat het een gezellige bende is. Te gezellig eigenlijk, want we gaan te traag vooruit in de lessen. Maar dat vind ik nu echt niet erg. Ik zal nooit goed Frans kunnen praten, maar ik blijf de lessen volgen. Het helpt me ook om even aan iets anders te denken. Of om de last te delen met anderen.

"Ik ga ook nog een cursus relaxatietechnieken volgen. Die tip heb ik via de Vlaamse Liga tegen Kanker gekregen. Gedachten zijn vrij, zeggen ze altijd. De bedoeling van die cursus is net dat je je eigen gedachten zelf kunt bepalen. Dat je niet meer hoeft te denken aan de zware last op je schouders."

Ben je al bezig met je eigen uitvaart of is dat te vroeg?

"Ik heb al wat nagedacht, ja. Maar ik ga de dienst niet van a tot z uitschrijven, dat zal iets voor mijn gezin zijn. Ik ben er ook nog niet echt mee bezig, mijn begeleiders raden dat trouwens af. Het belangrijkste is nu een zo kwaliteitsvol mogelijk leven leiden. Ik drink graag een trappist en dat zal ik blijven doen. Ik rookte nooit, dronk geen sterke drank en drugs interesseerden me niet. Waarom zou ik dat nu wel doen?"

Kun je je iets voorstellen bij een leven na de dood?

"Wat is eeuwig leven? (denkt even na) Ik had het erover met mijn oudste dochter, nog lang voor ik het nieuws vernam. Ze heeft twee kinderen: Fleur, die vier jaar is, en Frie, die vijf maanden oud is. Ik zei haar toen al dat een kleinkind het mij makkelijker maakt om te sterven. Een kleinkind krijgen is eigenlijk het eeuwige leven al beginnen.

Het is zoals iemand ooit zei: 'Mensen eindigen niet, ze beginnen bij elkander, zoals het ene lied zachtjes overgaat in het andere.' Je moet kunnen loslaten. Iedereen moet dat doen, ooit. Of je 58 bent. Of zeventig of tachtig."

Loslaten is ook: 'Je geen zorgen maken over je eigen dood.' "Ik zal me aan het mysterie overleveren, ja. Ik heb geen beeld van hoe het leven er straks na mijn dood zal uitzien en ik wil er ook niet per se een voorstelling van maken. Ik heb een roomse jeugd gehad, maar nadien heb ik mij wat aan de rand bewogen van de kerk vanwege het instituut. Het is nooit die lekenkerk geworden die we in onze jeugd nastreefden. Toch voel ik me op een of andere manier religieus. Als het zover komt, zal het wel een kerkelijke dienst worden, maar eentje die naar ik hoop 'vrij-zinnig' wordt. (lacht zuinig)"

Ik zat er al op te wachten. Collega's typeren je als een man die optimistisch en spelend met woorden door het leven gaat. Ook nu nog?

"Eerlijk, ik heb het nu zeer moeilijk: leven is overleven geworden. Humor helpt wel enorm. In principe moet je toch om alles kunnen lachen. Zolang het geen cynisme wordt. (pauzeert even) Ik heb er nog een: ik hoop dat leven 'dood-eenvoudig' wordt."

Heb je er ook een over **asbest**? Of gaat dat te ver?

"In onze gemeente spreken we over Kapelle-Oost en Kapelle-West. Oost West, As Best. Dat was jaren mijn klassieker. Maar die mop zal ik toch niet meer vertellen. Het probleem is eigenlijk te serieus voor woordspelletjes."

De gesprekken die je nu thuis hebt, zijn wellicht heel intens. "Ja. En ik koester die nu ook veel meer dan vroeger. Je wilt die huiselijke warmte vasthouden. Het zijn heilige momenten. Omdat niets meer vanzelfsprekend is. Alles is een geschenk."

Maak je dan ook de balans op van je eigen leven?

"Ja, als vader, als partner, als werknemer. Ik heb een heel verscheiden beroepsleven gehad: technisch tekenaar in de airconditioning, leraar, nationaal vrijgestelde voor de Chirojeugd Vlaanderen, combinatie halftijds onderwijs en halftijds vormingswerker, partijmedewerker en kabinetsmedewerker. Ik heb altijd gewerkt met mensen en dat heeft me goed gedaan. Ik heb veel warmte en vriendschap mogen ervaren. Ook in de politiek, in tegenstelling tot wat men vaak beweert.

"Als vader denk ik dat ik te weinig thuis was voor mijn kinderen. Dat ik te veel gewerkt en vergaderd heb, maar mijn kinderen hebben me dat tegengesproken. Ze zijn fier op wat ik gedaan heb. Mijn vrouw Annemie heeft me altijd gesteund in mijn maatschappelijke engagement, ik ben haar daar dankbaar voor."

Wat is dan de eindconclusie?

"Was ik een gelukkige mens tussen 1948 en tweeduizend en zoveel? Ja. Is het de moeite geweest dat ik heb bestaan? Ja, omdat er liefde is geweest. Ik hoor het van zovelen rondom mij. Het zijn niet de status, pracht of praal die je hebt verzameld in je leven die finaal tellen. Het is wel de liefde. Het vermogen ontwikkelen om lief te hebben en geliefd te worden. Dat is het enige. (lange stilte)"

Neen, ik ben niet boos. Zelfs al rijd ik voorbij de fabriek van Eternit, dan nog voel ik geen boosheid. Wat helpt het? Ik wil mijn energie aanwenden voor wat nog veranderd kan worden. Het komt eropaan om geen nieuwe slachtoffers meer te maken. Daarvoor wil ik vechten

Eerlijk, ik heb het nu zeer moeilijk: leven is overleven geworden. Humor helpt wel enorm. In principe moet je toch om alles kunnen lachen. Zolang het geen cynisme wordt

'Was ik een gelukkige mens tussen 1948 en tweeduizend en zoveel? Ja. Is het de moeite geweest dat ik heb bestaan? Ja, omdat er liefde is geweest'

© 2006 Uitgeverij De Morgen NV

Publicatie:

De Morgen

Publicatiedatum:

25 november 2006

Auteur:

Peter-Jan Bogaert;

Pagina:

0

Aantal woorden:

2935